

ARCHEOLOGIE PRAHY

Ústav pro archeologii, FF UK, povinně volitelný kurz, **LS 2022**

Garant cyklu: PhDr. Jaroslav Podliska, Ph.D., Národní památkový ústav, ú.o.p. v Praze
(podliska.jaroslav@npu.cz; +420 602 230 289)

Cyklus probíhá vždy ve čtvrtek od 10:50 do 12:30 v učebně č. CM204 ÚPA Celetná 20, Praha 1, prezenčně, nebo distančně (MS Teams), podle aktuální epidemiologické situace.

	název	přednášející	termín
1.	Úvod do problematiky výzkumu historického jádra Prahy	J. Podliska	24.2.
2.	Přírodní prostředí Prahy (surovinové zdroje pražské oblasti)	J. Havrda	3.3.
3.	Hradčany včetně Pražského hradu (předlokační období po právní město)	I. Boháčová	10.3.
4.	Staré Město (předlokační období po právní město)	J. Podliska	17.3.
5.	Vyšehrad (hrad a jeho zázemí)	L. Varadzin	24.3.
6.	Nové Město včetně zázemí Vyšehradu (předlokační období a právní město)	V. Kašpar	31.3.
7.	Malá Strana (předlokační období po právní město)	J. Čiháková	7.4.
8.	Děkanské volno	-	14.4.
9.	Městská a příměstská krajina novověké Prahy	J. Hasil	21.4.
10.	Interdisciplinární výzkum pražských měst (keramika, environment)	I. Boháčová	28.4.
11.	Románská Praha (vybrané kapitoly z architektury středověké Prahy)	Z. Dragoun	5.5.
12.	Materiální kultura vrcholně středověké až novověké Prahy	T. Cymbalak	12.5
13.	Exkurze s archeologickou tematikou , aktuální výzkum, prezentace archeologického materiálu	J. Podliska	19.5.
14.	Atestace	J. Podliska	Bude upřesněno

1) Abstrakt cyklu

1. Charakteristika cyklu: přednáškový cyklus zaměřený na úvod do problematiky archeologického výzkumu historického centra Prahy. Formou samostatných exkurzů je předložen současný stav poznání a geneze vývoje jednotlivých komponent sledovaného území.

2. Cíle a obsahová náplň: hlavním cílem je seznámení se základní problematikou výzkumu historického jádra Prahy formou úvodů zaměřených na jednotlivé pražské mikroregiony a významné stavební areály. Samostatná pozornost je věnována přehledu historie výzkumu centra Prahy, metodám výzkumu, organizaci archeologické činnosti. Hlavní část cyklu je zaměřena na přehled současného stavu poznání jednotlivých částí historického centra Prahy a jeho předměstí, základním komponentám jejich vývoje se zaměřením hlavně na středověké a raně novověké období. Samostatně jsou pojednány části zaměřené na výsledky mezioborové spolupráce při studiu pražské historie, materiální kulturu města a poznání stavební kultury se zřetelem na aktuální trendy jejich výzkumu. Cyklus je zakončen seznámením s vybranými pražskými archeologickými lokalitami, případně návštěvou aktuálně probíhajícího archeologického výzkumu.

3. Časový rozsah: 1 semestr, 2 hod. týdně (celkem 24 hodin za cyklus)

4. Atestace: formou testu/pohovor

5. Personální obsazení: jednotlivé přednášky přednesou pražští archeologové s dlouhodobou praxí v daném regionu a problematice. V případě některých témat je možná alternace přednášejících.

2) Doporučená literatura

Články, studie, monografie

Boháčová, I. 2001: Pražský hrad a jeho nejstarší opevňovací systém. Mediaevalia archaeologica 3. Pražský hrad a Malá Strana. Praha, 179–301.

Blažková, G. - Vepřeková, J. 2015: Nálezy hmotné kultury z renesančních odpadních jímek z Pražského hradu. Díl I. Katalog. Castrum Pragense 13. Praha.

Blažková G. a kol. 2016: Nálezy hmotné kultury z renesančních odpadních jímek z Pražského hradu. Díl II. Studie. Castrum Pragense 13. Praha.

Boháčová, I. – Blažková, G. 2011: Pohřebiště na Loretánském nám. v Praze – Hradčanech, Archeologický výzkum Ivana Borkovského (1934–1936) a jeho výsledky. Castrum Pragense 11. Praha.

Boháčová, I. – Herichová I. 2009: Raně středověký sídelní areál v západní části hradčanského ostrohu. Archaeologia Pragensia 19.

Boháčová, I. – Podliska, J. 2015: Praha archeologická. Koncepce a realizace projektu Integrovaného informačního systému archeologických pramenů Prahy. Archaeologia historica 40/1, 41–55.

Boháčová, I. – Podliska, J. a kol. 2017: Průvodce pražskou archeologií. Památky známe, neznáme i skryté. Praha.

- Boháčová, I. – Podliska, J. (eds.) 2017: Úvod a antologie textů Ladislava Hrdličky a Miroslava Richtera. Forum Urbes Medii Aevi X., č. 1. Archeologie ve městě. Brno.
- Boháčová, I. – Podliska, J. 2020: Archeologie středověku v Praze mezi dvěma světovými válkami – zapomenuté kapitoly z historie oboru, *Archaeologia historica* 45/2020/2, 641-982.
- Boháčová, I. – Šmolíková, M. et al. 2016: Praha archeologická. *Archaeologica Pragensia*, Supplementum 3. Praha.
- Březinová, H. – Kohout, D. et al. 2016: Středověké textilní a barvířské technologie. Soubor textilních fragmentů z odpadních vrstev z Nového Města pražského. Praha.
- Čiháková, J. 1984: Pražská keramika 11.– 13.století. In: Ječný, H. et al.: Praha v raném středověku. *Archaeologica Pragensia* 5, 257–262.
- Čiháková, J. 1999: Malá Strana od pravěku do vrcholného středověku. In Vlček, P. a kol. 1999: Umělecké památky Prahy. Malá Strana. Praha, 11-27.
- Čiháková, J. 2004: Archeologický výzkum historického jádra Prahy – strategie a dilema. Forum Urbes Medii Aevi I. Brno, 19-27.
- Čiháková, J. 2009: Opevnění Malé Strany od 9. do 13. století. *Staletá Praha* 25, 2009/1, 2–30.
- Čiháková, J. – Müller, M. 2020: Malostranská rotunda sv. Václava v Praze. Praha.
- Čiháková, J. – Dragoun, Z. – Podliska, J. 2000: Pražská sídelní aglomerace v 10. a 11. století, Vyšehradské podhradí. In: L. Polanský – J. Sláma – D. Třeštík (eds.), Přemyslovský stát kolem roku 1000. Na paměť knížete Boleslava II. (†7. února 999), Praha, 127-146.
- Dragoun, Z. 1996: Pravěké a raně středověké osídlení Starého Města. In: Vlček, P. a kol. 1996: Umělecké památky Prahy. Staré Město, Josefov. Praha, 11-16.
- Dragoun, Z. 2002: Praha 885 – 1310. Kapitoly o románské a raně gotické architektuře. Praha.
- Dragoun, Z. – Škabrada, J. – Tryml, M. 2002: Románské domy v Praze. Praha – Litomyšl.
- Frolík, J. – Smetánka, Z. 1997: Archeologie na Pražském hradě. Praha / Litomyšl.
- Hájek, J. - Bartoš, L. - Koberová, V. - Kibic, K. - Maloušek, J. - Semerád, M. 2017: Cihly v historické architektuře Prahy: o výrobě a využití zdicích cihel: seznam pražských cihelen. Praha.
- Hasilová, P. - Hasil, J. 2015: Hradba jako kulturněhistorický problém: barokní fortifikace pražského levobřeží v písemnostech fortifikační komise Českého místodržitelství. *Archaeologia historica* 40, 2 (2015), 353-367.
- Havrda, J. – Podliska, J. 2015: Archeologie Staroměstského náměstí. K problematice památkové hodnoty historického podzemí veřejného prostoru. Zprávy památkové péče, roč. 75/2015, číslo 3, 240-249.
- Havrda, J. – Tryml, M. 2013: Nebovidy. Středověká osada v pražském podhradí. Praha.
- Havrda, J. – Podliska, J. – Zavřel, J. 2001: Surovinové zdroje, výroba a zpracování železa v raně středověké Praze (historie, současný stav a další perspektivy bádání). *Archeologické rozhledy* LIII – 1, 91-118.
- Podliska, J. – Havrda, J. – Zavřel, J. 2021: Středověká Praha – město metalurgů. In: Irena Loskotová (ed.), Rudolfovo číslo. Rudolfu Procházce k 65. narozeninám kolegové a přátelé. Nakladatelství Lidové noviny, 179-201, Praha.
- Havrda, J. - Tryml, M. 2020: Pohřbívání na sklonku raného středověku. Pohřební areály v pražské předlokační aglomeraci v 11. až 1. polovině 13. století. *Archeologie ve středních Čechách* 2020/2, 217-326.
- Hrdlička, L. 2000: Centrum raně středověké Prahy. In: *Wratislavia Antiqua* 2. Centrum średniowiecznego miasta. Wrocław a Europa środkowa. Wrocław 191-214.

- Hrdlička, L. 2001: Jak se měnila a rostla středověká Praha. In J. Kovanda et al.: Neživá příroda Prahy a jejího okolí. Praha, 201-212.
- Hrdlička, L. 2005: Praha – Podrobná mapa archeologických dokumentačních bodů na území Pražské památkové rezervace. Praha.
- Kašpar, V. 2004: Co mohou očekávat archeologové na Novém Městě pražském na počátku nového tisíciletí? Forum Urbes Medii Aevi 1. Brno, 46–56.
- Kupka, V. 2008: Pražská opevnění. Praha.
- Lašťovková, B. - Koťátko, J. 2001: Pražské usedlosti. Praha.
- Moucha, V. – Nechvátal, B. – Varadzin, L. et al. 2015: Vyšehrad. Knížecí a královská akropole. Praha.
- Nechvátal, B. 1983: Vyšehrad. Stručný průvodce. Praha.
- Podliska, J. – Tryml, M. 2012: Ochrana archeologických památek v Pražské památkové rezervaci. Zprávy památkové péče 72/2012/2, 100-105.
- Tryml, M. 1998: Předlokační osídlení Nového Města a Vyšehradu z pohledu archeologa. In: R. Baťková (ed.) et al.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1). Praha, 11-15.
- Zavřel, J. 2001: Geologie, morfologie a osídlování malostranské kotliny. Mediaevalia archaeologica 3. Praha, 7-27.
- Zavřel, J. 2006: Geologická problematika archeologického poznání Nového Města pražského. Archaeologica Pragensia 18, 245–262.
- Zavřel, J. 2016: Geologická problematika archeologického poznání pražského území. In: I. Boháčová – M. Šmolíková a kol., Praha archeologická. Archaeologica Pragensia, Supplementum 3, Praha, 191–228.

Periodika, sborníky, monografické edice se zaměřením na pražskou archeologickou tematiku

Archeologica Pragensia – sborníková řada, výhradně archeologická náplň, vyd. Muzeum hl. m. Prahy.

Archeologické prameny k dějinám Prahy (APDP) – nepravidelně vycházející řada prozatím e-book publikací s tematikou nových archeologických pramenů k dějinám Prahy, vyd. NPÚ Praha.

Castrum Pragense – nepravidelná řada (sborníková i monografická) s tematikou archeologie a dalších historických oborů, vyd. Archeologický ústav AV ČR Praha, v. v. i.

Pražský sborník historický – obecně periodikum zaměřené na archivní a historické bádání o Praze. V periodě 1x za 2 roky vychází pod názvem „Archeologický výzkum v Praze“ (ed. Z. Dragoun) velice hodnotný přehled informací o výsledcích archeologických výzkumů v historických jádrech pražských měst a přidružených obcí, vyd. Archiv hl. m. Prahy.

Staletá Praha – původně sborníková řada, od roku 2009 recenzovaný časopis s periodicitou 2 x ročně, tematicky zaměřený na výzkum a poznávání památkového fondu Prahy v interdisciplinárním pojetí. Archeologické příspěvky tvoří pravidelnou součást jednotlivých ročníků, vyd. NPÚ Praha.